

Оригинални научни рад

Бојан Н. ШЕВО*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

УТИЦАЈ МАСОВНИХ МЕДИЈА НА ЈАВНО МЊЕЊЕ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА КОВИД 19**

Апстракт: Епидемије су кроз људску историју биле саставни део борбе човека са негативним утицајем околине, али и чинилац који је мењао ток развоја цивилизације. Последице су биле далекосежне, али напретком друштва и науке у целини, као и постепеним стварањем имунитета ефекат епидемија је све мање угрожавао опстанак људске врсте. Комплексност људског друштва у условима пандемије нужно нарушава традиционалне вредности и односе између индивидуа, друштвених и политичких група. Разорни утицај које је изазвала пандемија, политичке групе и појединци искористили су за остваривање личних циљева, али сопствених предрасуда, злоупотребљавајући масовне медије. Масовном појавом дезинформација (инфодемјом) је директно је угрожена борба против сузбијања пандемије, али и конфузије која је захватила становништво. Друштвени и политички проблеми са којим смо се суочавали до појаве пандемије, сада нас очекују у свом екстремном облику, јер су ресурси за њихово решавање скоро потрошени.

Кључне речи: пандемија, масовни медији, инфодемја, политичка борба, психе – физичко здравље.

Пандемије болести кроз историју човечанства нису новост, али је степен њиховог утицаја на друштвене токове и процесе често варирао у зависности од степена развитка цивилизације у датом тренутку (производње хране, транспорта људи и добара, медицине...). Дефиниција епидемије према Светској здравственој организацији је већи број оболелих људи у одређеној заједници или регији. Када епидемија болести превазиђе оквире регије и јави се на глобалном нивоу онда је реч о пандемији (на грчком „пандемос“; пан је свако, демос је народ) дакле могућност да се зарази свако на светском нивоу.

* Научни сарадник, bojansevo78@gmail.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством просвете, науке и технолошког развоја број: 451-03-9/2021-14/200020 од 5. фебруара 2021. године.

Тектонски поремећаји изазвани епидемијама и пандемијама снажно су утицали на појединце и на друштво у целини, мењајући друштвене токове и понашања као и психологију људи суочених са невидљивим противником. Током историје, услед неразвијености науке (биологије, медицине, хемије...) најчешће су схватане као „крај света” и „божија казна”, због моралног греха, односно казна за непоштовање религијских или друштвених начела. Ипак, морамо констатовати да су одређена друштвена понашања невероватно слична без обзира на просторну (географску) или чак и временску дистанцу (од неколико векова) што указује на релативну константу људске психологије.

Епидемије су кроз људску историју биле саставни део борбе човека са негативним утицајем околине, али и чинилац који је мењао ток развоја цивилизације. Последице су биле далекосежне, али напретком друштва и науке у целини и постепеним стварањем имунитета ефекат епидемија је све мање угрожавао опстанак људске врсте. Тукидид (Тукидид) описује епидемију куге за време „Пелопонеских ратова“ и њен утицај на пропаст атинске демократије, која као политички систем се неће појавити до завршетка средњег века. За време пандемије куге у Европи током средњег века, према процени већине научника, број преминулих жртава је износио између трећине и половине укупног становништва (између 50 до 75 милиона људи).

Открићем Северне и Јужне Америке експедиција Кристофера Колумба доноси са собом разне врсте болести које су због непостојања имунитета домицијално становништво довеле на руб истребљења и срушиле цивилизације које су се развијале на тим просторима (на острву Хиспањола, од око 60 000 припадника Таино народа 50 година касније преостало је једва 500 људи) и омогућила је експресну колонизацију обеју Америка од стране европских освајача. Епидемије су наставиле да се јављају и наредних 200 година, све док староседеоци нису развили имунолошки одговор тј. резистенцију кроз више генерација. Успех европских колонизација на америчком тлу дугује свој успех епидемијама као „биолошком оружју“ које у почетку несвесно, а касније и свесној употреби над домаћим становништвом (свесно ширење болести од стране европских сила било је учестало у Северној Америци). Овај процес је довео до омасовљења робовласништва, којим су становници Африке масовно одвођени као јефтина радна снага која је била отпорна на постојеће епидемије и у каснијем периоду довела до мешања са домицијалним становништвом чији саставни део данас чине (углавом у централном и источном делу Јужне Америке). Зараза „Шпанске грознице“ која је избила за време Првог светског ратарезултирала је већим бројем преминулих жртава од последица болести него од последица рата, док се процене крећу око 50 милиона настрадалих (просечна претпоставка броја настрадалих). Важан чинилац је био и сам рат који је становништво довео до глади

и лоших хигијенских услова, али и омогућио да болест остане дуго прикривена због цензуре медија од стране зараћених држава („шпанска грозница“ дугује свој назив Шпанији у којој су новинари открили и први објавили податке о грипу, јер није учествовала у „Великом рату“, тако да је изостала цензура власти).

Фуко у књизи „Надзирати и кажњавати“ драматично је описао како су се европски градови борили са кугом у 17. веку, како су затварали људе, користили општи надзор и игнорисали оболеле (Фуко 1997).

Генерални секретар Уједињених нација Антонио Гутереш је оценио пандемију вируса Ковида 19 као „највећи проблем са којим се свет суочава још од Другог светског рата“ (Слободна Европа 2020).

МЕДИЈИ

Масовни медији као институција задовољавају потребу друштва за комуникацијом, информисањем, едукацијом и забавом, која уз помоћ технологије преноса информација врши свој масовни утицај на појединце, друштвене групе и друштво у целини. Основна функција медија је друштвена одговорност, која се постиже кроз правовремено и истинито преношење информација које имају за циљ унапређење јавног, али и приватног интереса. Традиционалном поимању масовних медија свакако треба придодати и друштвене мреже које остварују огроман утицај, које имају експоненцијални раст, док је одговорност због недостатка контроле информација занемарљива.

„Јавно мњење може да садржи некритичне и непромишљене судове, субјективне представе које могу бити истовремено извор истине и најгорих предрасуда“ (Љубомир Тадић 1993: 9). Углавном позитиван став према јавном мњењу, његовом месту и улози у друштву изражавају либерални мислиоци, а негативан став они мислиоци који се критички односе према либерализму. Током пандемије ковида 19 дошло је до сукоба између представника државе и медијских радника због монопола на права преноса „истинитих“ информација јавности. Државна власт је готово по правилу покушавала да манипулише подацима о опасности заразе (о стању здравствених институција, броју оболелих, броју преминулих) ради прикривања неуспеха своје стратегије и стања здравствених институција у држави. Покушај држава да ставе монопол на преношење информација како би приказале своју успешност и визију, нужно их је довела у конфликт са функцијом медија, које треба да преносе истините информације. Ова подела субјеката и њихов однос је специфичан за сваку земљу, јер конфликт или симбиозу између њих је најчешће одређивао степен демократичности или ауторитативности датог

друштва тј. државе. У државама са демократском традицијом медији су због закона, професионалности новинара, етичких кодекса и заштите јавности-постао штит који медијима омогућава мању зависност од носилаца политичке власти и њиховог интереса.

Сваки сукоб између медијских кућа и представника државе у демократским друштвима је био видљив у разлици између њихових ставова (информација које заступају и дају им вредносни ситем) и њиховој интерпретацији. На основу тога сваки појединац или група унутар таквог друштва могао је да донесе сопствени суд, али и да буде свестан могућности свог избора, односно разлике између више извора информисања. Отворена тржишна утакмица између самих медијских кућа и њихових различитих интерпретација информација доприноси широј слици и погледу на проблем пандемије Ковида 19 из више угла. Овај плурализам у медијском простору пратио је у неким случајевима и сукобе унутар носиоца политичке власти (нарочито у периодима пред изборе), али и институција здравствене заштите (здравствених радника, вирусолога, научника ...) што је доводило становништво до дезинформација и опште конфузије. Последице ових сукоба у јавном (медијском) простору су директно угрожавање здравља и безбедности становништва услед пандемије.

Државе које су на нижем ступњу развоја демократских институција, тј. које су ближе ауторитарним погледима на вођење државе су често биле хомогеније (медијски, политички и институционално) у наступу према становништву. „Аутократија је појам који означава различите врсте негативних политичких режима за које је карактеристично да владар никоме није одговоран, он влада за себе и у сопственом интересу, насилно и арбитарно користи политичку моћ” (енц. политичке културе 1993: 63). Услед јаче контроле медија од стране политичких елита, повећане су могућности за манипулацију подацима о пандемији Ковида 19 и стања у здравственим институцијама и у држави. „Ако се људи могу контролисати уз примену силе, онда није важно шта мисле и осећају. Ако се изгуби способност да се контролишу силом, постаје неопходно да се контролишу њихови ставови и мишљење” (Чомски 2007: 37). Нетранспарентност методологија које су коришћене приликом сакупљања и обраде података о броју оболелих, хоспитализованих лица, броју преминулих и других података о пандемији омогућила је таквим државним системима да из интереса приказивања сопствених успеха (или прикривања неуспеха), манипулише реалним подацима. Током кулминација пандемије вируса Ковида 19 у одређеним временским размацима (врхунцима таласа епидемије који су циклични) увођена су ванредна стања у свим државама, без обзира на њихов политички и друштвени поглед на уређење државног система. Ванредно стање је уставно – правна установа која штити највише вредности датог друштва у околностима када је функционисање

државе угрожено спољним или унутрашњим опасностима. Најчешће коришћен инструмент унутар ванредног стања је ограничење и забрана кретања становништва којим се суспендују права на слободно кретање, али и одређена грађанска права, у зависности од правног система држава. У већини случајева увођење ванредног стања у ауторитативним режимима је лакше прихваћено него код оних које то нису. Оваква тактичка предност или мана ауторитативних режима, зависи од одговора да ли су резултат већег поверења и уверења становништва у улогу државе или контроле масовних медија (цензура) и репресије полицијских снага. Примена ових радикалних правних мера доводи део становништва до конфузије, критике власти, а некада у екстремним случајевима до отворене грађанске непослушности. Оваква подела и улога медија за масовну комуникацију према степену демократизације држава свакако треба узети са резервом, јер у реалности су те границе често замагљене и нису јасно постављене.

Пад поверења дела становништва у националне институције је додатно увећано и према међународним институцијама и њиховом деловању током пандемије вируса Ковида 19. Кредитбилитет Светске здравствене организације озбиљно је нарушен 2009 те године када је проглашењем епидемије „свињског грипа“ (Х1Н1) довела у заблуду велики број држава које су набавиле огроман број вакцина које су остале неискоришћене. Погрешна процена опасности епидемије СЗО-е довела је до низа оптужби на њен рачун како би за фармацеутске корпорације оствариле енорман профит од продаје вакцина које су се показале сувишним. Светска здравствена организација, као агенција Уједињених нација, претрпела је оштре критике у управљању кризом Ковида 19, да је прикривала доказе о ширењу вируса, да даје контрадикторна саопштења о настанку и преносу болести, да даје сумњиве податке о броју оболелих и преминулих. Политички сукоб Доналда Трампа као председника САД-а са Кином коју је оптужио да је главни кривац за настанак вируса као и да даје лажне податке о вирусу, резултирао је и привременим прекидом финансирања Светске здравствене организације од стране САД-а. Овакве оцене треба посматрати у контексту председничких избора у САД -а где су кандидати имали супротне ставове о мерама које се требају предузимати како би заштитили становништво, али и привреду САД -а која посустаје у трци са републиком Кином за светски примат.

Огромним напором научних институција и здравствених радника дошло се до сазнања о особинама вируса и до открића вакцине за борбу против вируса Ковида 19. Водеће светске силе су на различите начине стигле до открића вакцине, али су се међусобни политички и друштвени конфликти одразили на њену примену и доступност. Политички престиж се манифестовао давањем вакцина политичким савезницама и опструкцијом супарничких вакцина без међусобне сарадње како би пандемија била глобално

заустављена. Јаз између богатих и сиромашних земаља озбиљно је довела у опасност начело узајамне помоћи (заједничке борбе против вируса) и угрозила заједнички одговор на пандемију вируса. Поседовање вакцине је коришћено као мека моћ, која је оголила стара и нова савезништва, што се прелило и на медијски простор који је коришћен као арена за политичку борбу. Вакцина против вируса ковида 19 дала је моћ државама које су је поседовале да могу релативно брзо да се врате у нормално стање, како би наставиле рад привреде и избегле економски и друштвени колапс.

Извесно је да ће доносиоци политичких и друштвених одлука по испробаном рецепту, тражити и проналазити „кривце“ и оптуживати их за узроке и последице који настају по становништво. О сопственој одговорности и грешкама у вршењу власти током борбе са пандемијом неће бити говора, већ ће се манипулацијом преко мас медија, обрачунавати са политичким неистомишљеницима. Оваква пракса политичара за избегавањем сопствене одговорности и тражења „жртвеног јарца“ је и довела до огромног неповерења у државне и здравствене институције. Овај модел понашања временом акумулира незадовољство и екстремно појачава поделе у друштву које воде у даља заоштравања и друштвене конфликте. Еванс историчар болести наводи: „У избијању сваке пандемије постоји заједничка драматургија која подразумева бекство у пасторалне крајеве, као и теорију о завери којом се за болест оптужују странци и непопуларне мањине“ (Кантор 2004:153).

ИНФОДЕМИЈА

Ширење лажних вести о пандемији Ковида 19 узело је толико маха да је скован нови термин за овај феномендезиформисања, а то је „инфодемиа“. Генерални секретар Светске здравствене организације (СЗО) Тедрос Гебрејезус изјавио је: „Лажне вести о ковиду 19 се шире брже и лакше него сам вирус, а једнако су опасне“ (СЗО 2020).

Појава дезинформација у медијском простору довела је до атмосфере неповерења у науку, стручњаке и институције, што је резултирало повећаним бројем оболелих као и смртних исхода код становништва. У периоду почетком пандемије масовно су се шириле непроверене информације, полуистине, али и лажни и измишљени подаци који су саопштавали људи ван медицинских наука и установа. Овакав приступ информисању је довео до конфузије, погрешних и штетних понашања појединаца, група и глобалног друштва, која су озбиљно угрозила борбу против вируса ковида 19. На конференцији за медије председник САД-а Д. Трамп је препоручио лекарима да ултраљубичасто светло и унос дезинфикационих средстава може помоћи у борби против ковида 19 (Време 2020). Различите процене о карактеристикама

вируса, начину преноса, мерама за заштиту становништва, употреби вакцине су довођене у сумњу, чиме су сенарушавали напори здравствених институција да се пандемија победи. Носиоци највиших политичких функција су често предњачили у теоријама завера која нису имале упоришта у научним чињеницама, већ су доводили у опасност безбедност, здравље и живот својих држављана, али и међународне заједнице у целини. Неповерење становништва изазвано поплавом нетачних информација резултирало је и неповерењем у мере за заштиту од преноса инфекције што је довело до већег броја оболелих, али и преминулих. Изјава Белоруског председника Лукашенка да је ковид 19 „божија казна” заснива се на ставовима средњег века и негира научни напредак цивилизације (Новости 2020).

Колико су дезинформације које су пласирали мас медији о томе да је вирус билошко оружје, да само Сунце убија корона вирус, да корону шире 5Г мреже утицале на ток и развој пандемије? За одговор би било потребно обимно истраживање, као и изванпротокол времена.

Набрајање „теорија завера“ је сувишно, јер су углавном ближе филмовима научне фантастике, а у одређеним случајевима се базирају на психичким обољењима особа и група које их објављују, углавном преко друштвених мрежа. Масовитост оваквих теорија надмашује само енорман број људи који у њих верују. Ипак заједничко за све ове теорије је да су у супротности са научним чињеницама и да негирају вакцинацију као ултимативно решење против пандемије.

Друштвене мреже су углавном биле носиоци нетачних, непроверених и опасних информација за коју нису имале никакву одговорност, ни моралну, ни кривичну, али је њихово дејство било разарајуће на поверење становништва. Велики број јавних личности из сфере друштвеног живота учествовао је у настанку, али чешће у преносу дезинформација до јавног мњења што је било посебно опасно због угледа и поверења који уживају и огромног броја људи који прате њихове ставове. Ауторитет који поседују личности из јавног живота удружени са тоталитарношћу утицаја пандемије на друштвене токове директно су утицали негативно на борбу против вируса. Поплава наводних инсајдерских информација допринела је до појединачне, али и опште конфузије о самом вирусу и начину борбе против њега. Друштвене мреже са огромним бројем корисника, енормним протоком информација, без икакве одговорности, уз комбинацију са пандемијом која захвата скоро све друштвене субјекте и друштвене појаве су рецепт за инфодемију. Истраживање ширење дезинформација у Србији које је спровео Фејк њуз трагач од 12.3-12.4.2020. показало је 43 лажна и манипулативна наратива о пандемији. Исти извор наводи да су ови наративи пренети 241 пут у разним медијима, што електронским, што штампаним. Ови садржаји су само на Фејсбуку дељењени више од 220 000 пута (Јањић и др. 2020.).

Управо је и Светска здравствена организација упозорила на проблем инфодемије, односно на проблем преоптерећености великом количином информација у вези са епидемијом. Управо би објективни извори информација о корона вирусу требало да буду обавеза Светске здравствене организације.

Овај тренд се наставио и после проналаска вакцине као коначног решења проблема пандемије. Ни масовна производња вакцина није довела до опште имунизације, јер део становништва одбија да поверује у релевантне научне податке. То нас доводи до наставка пандемије, јер вируси имају особину да мутирају, односно да се протоком времена мењају, што отежава дејство пронађених вакцина. Варијације ових мутација вируса повећавају могућност штетног деловања на здравље популације, али и одлажу коначно решење пандемије ковида 19. Слично вирусу, тачне информације о вирусу мутирају изазивајући инфодемију, која временом мутира у дезинформације и теорије завера помогнуте људским незнањем.

ПСИХО ФИЗИЧКО ЗДРАВЉЕ СТАНОВНИШТВА

Убрзање процеса глобализације је због доступности саобраћајних средстава, транспорта, али и информација довела до незапамћених могућности повезивања појединаца и група, без обзира на географску удаљеност. Миграције становништва услед катастрофичних догађаја (поплаве, глад, ратови...), економских разлога или туристичких побуда су постале неупоредиво масовније, сигурније и брже. Илустративан је податак да до пре неколико генерација путовање од Европе до Аустралије трајало 6 месеци, док је данас потребно свега 24 часа. Умреженост светске цивилизације довела је и до могућности убрзаног ширења епидемија, које излазећи из просторно географске ограничености прераста у пандемију, као што је случај са вирусом Ковида 19.

Према дефиницији СЗО „здравље је стање потпуног физичког, душевног и социјалног благостања, а не само одсуство болести и изнемоглости” (Светска здравствена организација 2020).

Према СЗО „ментално здравље је стање благања у коме особа реализује сопствене капацитете, у коме може да излази на крај са уобичајеним животним стресорима, да ради продуктивно и испуњено, као и да је способна да допринеси себи и својој заједници“ (Светска здравствена организација 2020). Када би хтели да нађемо одговарајућу дефиницију, морали би споменути и Фројдову, по којој је ментално здрава особа она која је у стању да воли и да ради.

Добро ментално-психичко здравље нам омогућава да се добро адаптирамо на промене и да се успешно боримо са проблемима у свим сферама функционисања.

Да ли и на који начин можемо говорити о утицају масмедија у време пандемије вируса Корона 19 на психичко здравље популације? Да ли заиста можемо на прави начин да се адаптирамо на све промене које је пандемија са собом донела? Да ли и на који начин можемо да останемо на изванредан начин имуни на све информације које смо добијали, посебно оне о броју умрлих од корона вируса, о времену које ћемо провести закључани, о променама које нас очекују?

Ако пођемо од претпоставке да се становништво највише информисе посредством масмедија, онда можемо говорити и о великом утицају које има на психичко здравље појединца, али и целе популације.

Карантин (изолација) за време пандемије, материјална реалност у којој људи живе, угрожена економска сигурност и економска независност, информације које добијамо од мас медија свакако утичу да се појединац осећа узнемирено, анксиозно и да психичко здравље постаје озбиљно нарушено. Често нарушени психички статус утиче и на појаву великог броја обољења. Из тог разлога пандемија корона вируса се мора посматрати у контексту дугорочних процеса, у овом случају процеса које су информације које смо добијали утицале на здравствени статус.

У Уједињеном Краљевству, група водећих стручњака за јавно здравље недавно је у часопису Бритиш Медикал журнал изнела упозорење да ће „удар пандемије на ментално здравље вероватно трајати много дуже него њен удар на физичко здравље” (British Medical Journal 2020).

Један потенцијални разлог зашто вести толико утичу на нас је такозвана „пристрасност негативностима“, добро познат психолошки процес која значи да више пажње обраћамо на све најгоре (опасности) што се дешава око нас. После више месеци *non-stop* наслова о Ковиду 19, постоје наговештаји надоласеће кризе анксиозности због вируса корона (BBC 2020).

Сама пандемија ће сигурно оставити разне последице, али овде првенствено мислим на последице које се тичу утицаја на здравље појединца и то не само у виду физичких последица болести, већ и утицаја на психичко здравље. Мас медији нам путем сензационалистичких наслова могу повећати осећај неизвесности, страха, забринутости за сопствено али и за здравље породице, економску сигурност.

Масовни медији осим тога што приказују слику света, учествују у обликовању и формирању ставова. Управо је из тог разлога битна и улога масмедија током пандемије корона вируса. Начин и стил на који нам се вести о корона вирусу презентују утиче и на формирање нашег мишљења, као и начина реаговања. „Људи не делују према објективним подацима, о стварности око себе и у себи, него према својим сазнањима о њима. Ово важи и за периоде у којима прети или је већ наступила пандемија” (Подбрегар, Ивануша 2009: 6).

Код извешавања о пандемији корона вируса препорука је да се поштује новинарски кодекс у кризним ситуацијама, што подразумева: поштовање приватности, интегритета и достојанства људи, уздржавање од сензационалистичког извештавања и др.

Улога масмедија у пандемији би требало да буде едукативна упозоравали су често епидемиолози и други стручњаци који су се бавили истраживањима о корона вирусу. Зато је и препорука била да у емисијама које су се бавиле овом темом гостују лекари-експерти, а не политичари, и да управо мишљење струке треба да буде доминантно. Ово из простог разлога што мишљење струке има велики утицај на обликовање мишљења становништва, било позитивно било негативно. Упамћено је да су поједини интервјуи са одређеним лекарима (антиваксерима) о томе да корона није опаснија од грипа, значајно пољуљали поверење јавности.

Мас медији су на почетку појаве корона вируса и са великим бројем смртних случајева преносили на становништво извесну дозу страха, са свакодневним апелима да се поштују прописане мере. Са падом броја оболелих, као и са смањењем смртних случајева мас медији су се мање бавиле темом корона вируса и заговарали су повратак у стање пре изолације.

Мере самоизолације током забране кретања имале су катастрофалан учинак на психичко и физичко здравље свакога појединца, без разлике где се налази, јер је ова мера била коришћена у сваком делу света. Основна човекова потреба за друштвеним и личним контактом, према породици, пријатељима, колегама била је суспендована на дужи временски период. Сама природа вируса и његов начин преношења довела је до самоизолације као начина борбе да се она смањи, односно спречи масовно ширење вируса и тиме избегну веће последице на здравље појединца и колектива.

Утицај пандемије на становништво изазвано је и страхом за физичко и психичко здравље појединца и његове околине. У ванредним околностима здравствене установе раде на хитним случајевима, док су остали здравствено угрожени пацијенти на чекању због смањених капацитета здравствених установа. Због мера које се предузимају ради спречавања заразе могућности за рад здравствених установа су додатно отежане и лимитиране, те у таквим околностима није могуће адекватно заштитити здравље становништва. Најугроженији су најстарији житељи, као и особе са хроничним болестима, али и превенција и контрола здравља целокупног становништва. „Повратак у нормално стање, кад год да дође, биће другачије од нормалног. Оно шта радимо сада одредиће будућност, а одлуке које доносемо имаће пресудан утицај на наше животе” (ИБМ 2020).

Посебан проблем се јавио у државама које су приватизовале већи део здравственог система, јер није нађен начин да се они укључе у заједничку борбу против пандемије. Приватни сектор одбио је учешће у санирању

последица пандемије и остварио је енормни профит монополом на здравствене услуге које нису могле бити пружене на време у државним системима. Такав парадокс је забележен у најразвијенијим деловима света где је неолиберални капитализам (профит) својим системом вредности, угрозио заједнички интерес очувања здравља становништва. Оваква појава је била знатно ређа у друштвима која су имала комунистичку прошлост (заједничку државну имовину) због система вредности које су наслеђене (улогу државе), али и споријег развитка приватних здравствених установа.

Због мера заштите против епидемије у привреди и ограниченог кретања људи и добара дошло је до опадања економске активности и затварања радних места широм света. Поједине привредне гране су девастиране што за последицу има и страх за економску егзистенцију појединаца, породица и друштва у целини. Пандемија је реалност са којом се суочава глобална привреда и за последицу има промене у њеној структури и промени параметара којој се прилагођава у ванредним условима. Брзина којом привреда мора да еволуира нужно намеће нагло пропадање традиционалног поретка и стварање другачијег привредног модела од досадашњег. Жртве овога процеса биће бројније како време пролази и оставиће дубок траг на психичку свест људи, промену навика и понашања.

Карантин, социјална дистанца, забрана кретања су оставиле дубок печат на вредносне системе друштва, јер се јавља конфликт између старих модела понашања и садашње реалности којој смо принуђени да се прилагођавамо.

Карантин подразумева сепаратисање грађана (или чак читавих заједница) који су претходно били изложени инфективној болести. Њихово кретање, у том случају, бива лимитирано и медицински праћено како заразу не би ширили на особе које су здраве. „Лична заштита је дужност сваког појединца да предузима мера личне заштите током епидемије... у супротном може доћи до угрожавања здравља и живота других лица од заразне болести” (Закон о заштити становништва од заразних болести 2016).

Ограничења које су државе уводиле ради смањења могућности ширења заразе нужно су довеле до ограничења грађанских права. Последице суспензије грађанских права оправдано су забринуле становништво због могућих злоупотреба од стране носиоца политичке власти. Константна борба за слободу и права грађана власт је ограничила из позитивних разлога (очување безбедности здравља), али страх од могуће манипулације постаје реалност. Демократске вредности и грађанска права у свакој држави биће преиспитане и доведене у питање.

Највећу цену свакако ће сносити социјално угрожене групе чије економско, социјално и здравствено стање је пандемија продубила. Традиционални проблеми социјално угрожених ће се увећавати како друштво буде трпело све веће притиске на ресурсе због проблема изазваних ковидом 19.

Нагло повећање јаза између класа богатих и сиромашних довешће до заостравања сукоба у друштву које ће бити приморано да тражи одговоре у неповољнијим условима од пре пандемије. Повећан интензитет конфликта између друштвених група, али и држава на међународном плану, рашће протоком времена и свеобухватношћу проблема које пандемија доноси.

ЛИТЕРАТУРА

- BBC 2020. BBC News: Корона вирус: Све што треба да знате о вирусу ковида 19. 25.10.2020. [//www.bbc.com/serbian/lat/svet-51407093](http://www.bbc.com/serbian/lat/svet-51407093) 24.8.2021.
- Гутереш 2020 : Антонио Гутереш: Пандемија је највећи светски изазов од 2 светског рата 1.5.2020. <https://www.slobodnaevropa.org/a/30521804.html> 24.8.2021.
- Закон о заштити становништва од заразних болести 15-2016-31. Правно информациони систем Републике Србије.
- ИБМ 2020: Институт пословних вредности. Иза великог затварања, Ковид 19 водич.
- Јевтовић 2000: Зоран Јевтовић. Тоталитаризам и масмедији. Београд: Бигз.
- Јањић, Фемић, Стјепић, 2020. Стефан Јањић, Тијана Фемић, Дарија Стјепић : Корона вирус и инфодемија у Србији, Новосадска новинарска школа
- Кантор 2004. Норман Кантор. У вртлогу куле (Црна смрт и свет која је она обликовала) Београд: ННК интернационал.
- Миливојевић 2014: Зоран Миливојевић: Психологија. Психополис институт: Нови Сад
- Лукашенко 2021: Александар Лукашенко. Лукашенко поново шокирао: Корона је божија казна. Новости 5.1.2021. <https://www.novosti.rs/planeta/svet/951770/lukasenkovovo-sokirao-korona-bozja-kazna>
- Открића и истраживања 1979: Београд: Вук Караџић.
- Podbregar, Ivanuša, 2009: Pandemija - z vidika zaznavanja, komuniciranja in informiranja u pandemijama, Zavod varnostne strategije pri Univerzitetu Maribor, Ljubljana
- Подунавац 1993: Милан Подунавац. Аутократија. ур. Милан Матић. Енциклопедија политичке културе. Београд: Савремена администрација, 63 - 64 стр.
- Светска здравствена организација сајт <https://www.who.int/>
- Трамп 2020: Доналд Трамп. Најлуђа идеја Доналда Трампа, Време 25. 9. 2021. [/https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1778116](https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1778116).
- Тадић 1993. Љубомир Тадић. Јавно мњење. ур. Милан Матић. Енциклопедија политичке културе. Београд: Савремена администрација.
- Тукидид 2010. Тукидид. Пелопонески рат. Београд: Адмирал Боокс
- Фуко 1997. Надзирати и кажњавати, Просвета, Београд.
- Чомски 2008. Ноам Чомски. Контрола медија. Београд: Рубикон.
- Чомски 2008. Ноам Чомски. Пропаганда и јавно мњење. Београд: Рубикон

Bojan N. ŠEVO

INFLUENCE OF MASSMEDIA ON THE COVID 19 VIRUS PANDEMIC

SUMMARY

Epidemics throughout human history have been an integral part of the struggle of man with the negative impact of the environment, but also a factor that changed the course of development of civilization. The consequences were far-reaching, but with the progress of society and science as a whole and the gradual creation of immunity, the effect of epidemics was less and less threatening to the survival of the human species. The complexity of human society in the conditions of a pandemic necessarily violates traditional values and relations between individuals, social and political groups. The devastating impact caused by the pandemic was used by political groups and individuals to achieve personal goals, but their own prejudices, abusing the mass media. With the mass appearance of misinformation (infodemia), the fight against the suppression of the pandemic is directly endangered, but also the confusion that has gripped the population. The social and political problems we faced before the pandemic now await us in their extreme form, because the resources to solve them are almost exhausted.

Keywords: pandemic, massmedia, infodemia, political struggle, psycho – physical health.